Jani Kemppainen

13. lokakuuta 2022

Eduskunta
Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Asia: HE 140/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta, kirjallinen lausunto

Rakennusteollisuus RT ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Rakennusteollisuus RT ry (RT) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta ja lausuu seuraavaa.

Lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät ja kannatettavat; digitalisaatio yhteiskunnassa etenee ja vaatii toimiakseen hyvän infrastruktuurin ja rakenteen taustalle. Rakennetun ympäristön osalta tietotarpeita ja -sisältöjä on paljon erilaisia, jotka sijaitsevat eri paikoissa tällä hetkellä. Tiedon saatavuuden helpottamisella on varmasti monia hyötyjä, joista me emme tällä hetkellä vielä edes tiedä.

Tästä huolimatta uudistuksella on myös haittapuolensa ja ongelmansa, joista lakiesityksen vaikutusarvioissa ei juurikaan ole mainittu. Vaikutusarvioiden tekstit ovat lähes pelkästään positiivisia vaikutuksia sisältäviä, negatiivisten vaikutusten osalta on vain todettu pieniä kustannusvaikutuksia eri toimijoille. Suurimmat käytännön vaikutukset tulevat kohdistumaan kuntien, Digi- ja väestötietoviraston ja Suomen Ympäristökeskuksen toimintaan. Erityisesti kuntien osalta todelliset vaikutukset ovat hämärän peitossa, lakiuudistuksen nopea aikataulu lisää vielä haastetta saada toiminnot kuntoon ajoissa. Lisäksi lakiuudistuksen vaikutuksia muille rakennusalan toimijoille ei ole selvitetty riittävästi, vaikutusarvioinneissa mainitaan esimerkiksi rakennushankkeeseen ryhtyvä vain tiedon tuottajana. Ryhtyvän on kuitenkin toimitettava kunnalle paljon uutta tietosisältöä, jonka sisältöä emme vielä tiedä lainkaan. Tällä hetkellä emme myöskään tiedä, mitä kaikkea tietoa tulisi reilun vuoden päästä lähettää "tietomallimuotoisena" tietona.

Muutosta tarvitaan, mutta nyt ehdotettu muutosnopeus ja toteutustapa ovat käytännön kannalta erittäin hankalia toteuttaa ja tulevat aiheuttamaan paljon käytännön hankaluuksia ja kustannuksia rakennusalan eri toimijoille. Samalla toimijoiden eriarvoisuus riippuen esimerkiksi kunnan osaamistasosta tietomalliasioissa tulee olemaan merkittävä. Nämä haasteet saadaan varmasti vuosien mittaan hoidettua, mutta mielestämme parempi tapa edetä olisi nyt ehdotetun kaltaisen suunnan osoittaminen uudistuksella, mutta toteuttaminen rauhallisemmalla ja paremmin suunnitellulla aikataululla.

Yhtenä haasteena rakennusalalle edelleen jää eri tahojen ylläpitämät tietokannat eli ns. yhden luukun palvelua ei nyt tehtävästä tietojärjestelmästä ole tulossa. ARA hallinnoi mm. energiatodistuksia sisältävää tietokantaa ja nyt HE 139/2022 pohjalta tulevassa Rakentamislaissakin ollaan perustamassa uutta

Rakennusteollisuus RT ry Y-tunnus 0215303-5 puh. 09 12991
etunimi.sukunimi@rakennusteollisuus.fi www.rakennusteollisuus.fi PL 381 (Eteläranta 10) 00131 Helsinki

tietokantaa Suomen Ympäristökeskuksen ylläpidettäväksi, johon tallennettaisiin RakL 16§ mukaan purkumateriaali- ja rakennusjäteselvitykset. Kyseiset selvitykset on lähetettävä rakentamislupaa hakiessa ja päivitettävä hankkeen valmistuessa, joten byrokratia ja tehtävien toimenpiteiden määrä vain nousee nykyisestä. Näiden tietojen lähettäminen on annettu rakennushankkeeseen ryhtyvän tehtäväksi eli pahimmillaan maallikolle. Lisäksi Suomen Ympäristökeskukselle on annettu tehtäväksi perustaa päästötietokanta RakL 15§ nojalla ilmastoselvityksen tekemisen helpottamiseksi. Olisiko tämäkin tietokanta voitu linkittää RYTJ-lain nojalla perustettavaan järjestelmään?

Hallituksen esitys on tehty hyvin nopealla aikataululla kevään 2022 aikana ja tämä näkyy mm. vaikutusarvioinneissa. Työryhmä ei ehtinyt kuulla riittävän monipuolisesti kaikkia vaikutuksenalaisia osapuolia työnsä aikana. Lausuntoaika sinällään oli riittävän pitkä, mutta on täysin väärään vuodenaikaan; erityisesti kunnat eivät ehtineet lausua kesäloma-aikaan ajoittuvana lausuntoaikana. Tästäkin johtuen uusi lausuntokierros koskien koko rakentamisen sektorin lainuudistusta (Rakentamislaki, Maankäyttö- ja rakennuslain muutos, RYTJ-laki) olisi tullut suorittaa syys-lokakuussa 2022, kuten lainsäädännön arviointineuvostokin totesi kesäkuussa.

Maankäyttö- ja rakennuslakia ollaan muuttamassa samalla lakiesityksellä ja tämä saattaa jäädä huomaamatta useilta eri toimijoilta, joita asia oikeasti koskee. Muutokset liittyvät erityisesti maakunta-, yleis- ja asemakaavojen sisältöön ja esitystapaan. Suurimpana haasteena on alkaa laatia näitä valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa, vaikka siirtymäaikaa vaatimukselle onkin annettu. Suomessa on tällä hetkellä 309 kuntaa, joista valmiuksia lainmukaiseen toimintaan lähivuosina on suurimmilla, mutta ylivoimaisesti suurimmalla osalla ei osaamista tai resursseja ole. Tämä on lakiesityksessä huomioitu koulutustarpeena, mutta esitetyt resurssit eivät kyllä tule riittämään.

RYTJ-lain 7§ käsittelee tietojärjestelmään julkaistavaa rakentamista koskevaa tietosisältöä. Pykälän mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään Rakentamislain 72§ ja 73§:ssä. Näiden pykälien perusteella rakennushankkeeseen ryhtyvä luovuttaa rakennusta koskevat tiedot VAIN viranomaiskäyttöön. Nyt RYTJ-lakiesitys nojaa julkisuuslakiin, jonka pohjalta luovutetut tiedot voidaankin julkaista? Rakennushankkeeseen ryhtyvä luovuttaa tiedot sillä oletuksella, että ne on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön, mutta myöhemmin ne voidaankin jakaa vapaasti tai maksua vastaan? Tämä olisi pitänyt muuttaa Rakentamislaissa, jotta tiedon luovuttaja olisi tietoinen käytännöstä.

Nyt lausuttava RYTJ-lakiesitys ja samaan aikaan esitelty HE 139/2022 Rakentamislaista ovat vahvasti rinnakkaislakeja; molempia tarvitaan kokonaisuuden toimimiseksi. Molempien hallitusten esitysten osalta ollaan kuitenkin etenemässä tavalla, joka ei ole laajasti rakennusalan toimijoiden kannattama. Näin ollen RT ehdottaa, että nyt ehdotettu hallituksen esitys ei etene, vaan asian valmistelua jatketaan alan kanssa yhteistyössä.

Kunnioittavasti

RAKENNUSTEOLLISUUS RT ry

Aleksi Randell
toimitusjohtaja